

16 листопада 2020

Одеса

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ПІДГОТОВКОЮ І ПРОВЕДЕННЯ ПОВТОРНОГО ГОЛОСУВАННЯ НА ВИБОРАХ ОДЕСЬКОГО МІСЬКОГО ГОЛОВИ

РЕЗЮМЕ

- Підготовка до повторного голосування на виборах Одеського міського голови проводилась у вкрай стислі строки: рішення про призначення повторного голосування на 15 листопада було прийнято 5 листопада. Зазначене рішення не могло не вплинути на характер адміністрування виборчого процесу з боку Одеської міської територіальної виборчої комісії, а також на характер та інтенсивність здійснення агітації кандидатами, включеними до виборчого бюлетеня для повторного голосування.

Зокрема, Одеська міська ТВК приймаючи рішення про призначення повторного голосування не врахувала строки, передбачені Виборчим кодексом для належної організації процесу виготовлення та передачі виборчих бюлетенів виборчим комісіям нижчого рівня. Через таке рішення комісії було порушено строки виготовлення виборчих бюлетенів, а також їх передачі районним в місті ТВК.

- В безпосередній близькості до дня повторного голосування (10, 12 та 13 листопада) Одеська міська територіальна виборча комісія провела масштабні заміни в складі чотирьох районних в місті ТВК: в кожній ТВК замінено більше третини складу.

Масштабні заміни відбувались і в Одеській міській ТВК, включаючи заміни керівного складу. 10 листопада було замінено чотирьох членів Одеської міської ТВК, включаючи секретаря. 14 листопада в складі міської ТВК знову було здійснено заміни, включаючи із головою комісії. 15 листопада, в день повторного голосування голова Одеської міської ТВК знов була замінена на особу, що займала цю ж посаду до 14 листопада.

- Стислі строки, в які проводилась організація повторного голосування, вплинули і на порядок виготовлення виборчих бюлетенів Одеською міською ТВК. Зокрема, порушені були строки виготовлення, отримання від підприємства-виготовлювача та передачі районним в місті ТВК виборчих бюлетенів.
- В порівнянні з активністю кандидатів перед голосуванням 25 жовтня агітаційна активність перед повторним голосуванням була нижчою. Очевидно, що інтенсивність агітаційних кампаній кандидатів перед повторним голосуванням також пов'язана із стислим строком її здійснення.

Обидва кандидати, включені до бюлетеня для повторного голосування, основними способами агітації обрали зовнішню рекламу та вуличну агітацію через мережу вуличних агітаційних наметів. Геннадій Труханов продовжував виконувати посадові обов'язки Одеського міського голови, хоча і в період перед повторним голосуванням не був настільки активним у відкритті

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Громадянська мережа ОПОРА проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено 188 спостерігачів по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих дільниць та захищають виборчі права громадян.

або інспектуванні об'єктів міського ремонту чи будівництва в порівнянні з активністю перед голосуванням 25 жовтня.

Микола Скорик, не входивши до лідерів в агітаційній активності перед голосуванням 25 жовтня, так само не збільшив особисту агітаційну активність і перед повторним голосуванням. Окрім зазначених методів агітації, високої активності в прямій роботі із виборцями перед повторним голосуванням кандидат також не здійснював: провів одну зустріч із жителями багатоповерхових будинків. З іншого боку на користь Миколи Скорика передвиборчу агітацію перед повторним голосуванням публічно і активно здійснюють організації політичних партій та колишні кандидати від партій Наш Край, Українська морська партія С.Ківалова, Партія Шарія, Блок Дмитра Голубова.

- Обидва кандидати перед повторним голосуванням запустили серію рекламних дописів в соціальній мережі Facebook.

В той самий час, відомості про витрати на рекламу в соціальній мережі Facebook у фінансових звітах про надходження та використання коштів виборчих фондів обох кандидатів відсутні. В звіті фінансовому звіті Миколи Скорика є відомості щодо інших витрат на інтернет-рекламу, а за звітом Геннадія Труханова були відсутні надходження на рахунок виборчого фонду, а також були відсутні витрати. Про надходження та витрати з виборчих фондів кандидати мали прозвітувати повторно і перед повторним голосуванням, проте відомості проміжних фінансових звітів на сайті Одеської міської ТВК не оприлюднені. Також обидва кандидати мають подати фінальні фінансові звіти після встановлення результатів повторного голосування на виборах Одеського міського голови.

- 12 листопада на сторінці «Довіряй Ділам» в соціальній мережі Facebook поширювався допис з відеозаписом особи, схожої на чинного мера міста Клайпеда (Литовська республіка), в якому звучали агітаційні заклики на користь кандидата на посаду Одеського міського голови Геннадія Труханова. Виборчий кодекс містить пряму заборону здійснення агітації в іноземцями.
- В день повторного голосування робота дільничних виборчих комісій в цілому була організована на достатньому рівні для належного забезпечення голосування виборців і не мала суттєвих зауважень, які б могли мати вплив на результати голосування в місті. Порушення, які фіксувались в день голосування в цілому співмірні із порушеннями, які фіксували спостерігачі під час організації голосування 25 жовтня за типом та кількістю. Як правило – це видача виборчих бюлетенів не за паспортом громадянина України. Були зафіксовані і окремі випадки спроб фотографування виборчих бюлетенів або ж голосування виборців за межами кабінки для голосування.
- В той самий час, спостерігачі ОПОРИ фіксували на виборчих дільницях ознаки імовірного контрольованого голосування. Спостерігачі одразу із декількох виборчих дільниць повідомляли про голосування виборців нетиповими позначками (букви та цифри), на кожній, де були зафіксовані такі випадки використовувався свій унікальний набір символів.

Виборчий бюлетень з будь-якою позначкою, яка дозволяє ідентифікувати волевиявлення виборця, і при цьому є єдиною позначкою у виборчому бюлетені, як правило, визначається комісією як дійсний, якщо в комісії не виникає сумнівів. Нетипові ж позначки у виборчому

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. Громадянська мережа ОПОРА проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено 188 спостерігачів по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих дільниць та захищають виборчі права громадян.

бюлетені, які не є одиничними і в той самий час однаковими в межах однієї виборчої дільниці можуть свідчити про те, що за волевиявленням виборців здійснюється певний контроль, і, ймовірно, здійснюється стимулювання виборців до відвідування виборчої дільниці та голосування.

- Перед завершенням повторного голосування спостерігач ОПОРИ був видалений з приміщення виборчої дільниці №511188. Підставою для видалення спостерігача стало зауваження щодо порушення порядку роботи ДВК з боку спостерігача. ДВК під час організації голосування приймала відповідне рішення шляхом голосування. Окрім того, ДВК цієї ж виборчої дільниці не було допущено до засідання, на якому здійснюється підрахунок голосів виборців, не був допущений і інший спостерігач ОПОРИ.

Згідно із виборчим кодексом України організація голосування не є засіданням. Під час організації голосування виборча комісія не може здійснювати будь-яких інших функцій, включно із проведенням засідання. Рішення виборчих комісій приймаються виключно на засіданні. Після завершення голосування виборча дільниця зачиняється для виборців, а дільнична виборча комісія розпочинає своє засідання. Всім особам, що мають право бути присутніми на засіданні має бути забезпечена така можливість. Виборчий кодекс не містить зобов'язань для всіх, хто має права бути присутнім на засіданні комісії, перебувати на такому засіданні із самого його початку, а також до його завершення. Із відповідного факту спостерігач звернувся до поліції із заявою про перешкоджання здійсненню прав офіційного спостерігача з боку виборчої комісії.

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямой агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих дільниць та захищають виборчі права громадян.

ПЕРЕДВИБОРЧА АГІТАЦІЯ КАНДИДАТІВ

- Перед повторним голосуванням на виборах Одеського міського голови агітаційну активність окрім самих кандидатів, та організацій партій, які є суб'єктами висунення кандидатів, включених до бюлетеня для повторного голосування (Довіряй Ділам та Опозиційна платформа – За Життя), проявляли агітаційну активність місцеві організації партій Наш Край, Блок Дмитра Голубова, УМП С. Ківалова та Партія Шарія.

Агітаційні кампанії самих кандидатів перед повторним голосуванням були обумовлені коротким строком для її здійснення.

Найбільш поширеним видом здійснення передвиборчої агітації Геннадія Труханова перед повторним голосуванням виявилось розміщення зовнішньої реклами. Кандидат перед повторним голосуванням використовує слоган «Збережемо мир в Одесі» та інформативне повідомлення «15 листопада – вибори мера Одеси». Також в місті з незначною інтенсивністю здійснювалась вулична агітація з наметів місцевої організації партії «Довіряй Ділам», з яких виборцям роздавалась друкована агітаційна продукція.

Геннадій Труханов продовжував виконувати обов'язки Одеського міського голови як і в попередні періоди своєї кампанії, тому публічна поява Геннадія Труханова і перед повторним голосуванням була пов'язана з об'єктами міської інфраструктури, які ремонтуються або будуються коштом міського бюджету. За короткий період від прийняття Одеською міською ТВК рішення про призначення повторного голосування Геннадій Труханов проінспектував хід робіт на двох об'єкти масштабного будівництва в місті. Зі сторінки Геннадій Труханов в соціальній мережі Facebook також запускались 4 рекламні пости з агітаційними відео-роліками перед повторним голосуванням.

З традиційних способів здійснення передвиборчої агітації Микола Скорік перед повторним голосуванням був найбільш помітним в зовнішній агітації, хоча її кількість і є меншою в порівнянні з Геннадієм Трухановим. Микола Скорік використовує слогани «Повернемо Одесі справедливість» та «Одеса проти корупції». Другим за активністю використання засобом здійснення агітації кандидата є вулична агітація, яка здійснюється з агітаційних наметів місцевої організації партії «Опозиційна платформа – За Життя». За п'ять днів агітаційної кампанії перед повторним голосуванням кандидат також провів одну зустріч з громадянами на прибудинковій території. Зі сторінки в Facebook «Николай Скорик» рекламувалось 12-ть постів з повідомленнями про підтримку кандидата іншими кандидатами на посаду Одеського міського голови перед другим туром та іншими повідомленнями агітаційного характеру.

Перед повторним голосуванням агітацію на користь Миколи Скоріка здійснюють представники та колишні кандидати від місцевих організацій партій Українська морська партія Сергія Ківалова, Наш Край, Партія Шарія, а також Блок Дмитра Голубова.

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих дільниць та захищають виборчі права громадян.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ

- Одеська міська територіальна виборча комісія встановлювала підсумки голосування в межах територіальних виборчих округів на виборах депутатів Одеської обласної ради та Одеської районної ради. Кількість ДВК, від яких комісія мала розглянути виборчу документацію та відповідні протоколи про результати голосування становила більше 300, що не могло не вплинути на швидкість процесу встановлення підсумків голосування: процес став для міської ТВК логістичним викликом. Підсумки з відповідних виборів комісія встановлювала в останній день строку, який передбачений Виборчим кодексом України.

Результати виборів депутатів Одеської міської ради та результати голосування з виборів Одеського міського голови комісія встановила з дотриманням строку, визначеного виборчим кодексом. Конфліктів чи недотримання процедур в процесі встановлення результатів виборів чи результатів голосування не було встановлено в процесі спостереження. З іншого боку комісія не надала публічних коментарів стосовно доцільності призначення повторного голосування в межах 10 днів після встановлення результатів голосування на виборах Одеського міського голови (результати голосування були встановлені 5 листопада, повторне голосування призначене на 15 листопада), в той час як Виборчий кодекс передбачав більш широкі строки. Призначення повторного голосування в такий короткий строк вже як мінімум результувалося в порушенні строків виготовлення виборчих бюлетенів для повторного голосування.

Натомість конфліктним був процес встановлення підсумків голосування Суворівською районною в місті Одеса ТВК. Робота комісії була заблокована майже на пів доби після того, як комісія прийняла рішення про повторний підрахунок голосів за результатами розгляду виборчої документації однієї з ДВК Суворівського району в місті. Підставою для прийняття такого рішення комісією стала скарга від представників місцевої організації партії «Опозиційна платформа – За Життя» про порушення під час транспортування виборчої документації. При цьому комісія прийняла відповідне рішення вже після того, як відомості з протоколів ДВК про підрахунок голосів виборців були враховані районною в місті ТВК. Незгоду з рішенням, включно із намаганням фізично перешкодити роботі комісії, публічно демонстрували присутні на засіданні кандидати та довірені особи від місцевої організації партії «Довіряй Ділам». Події не завершилися протистоянням в приміщенні самої комісії. В ході розвитку конфлікту поступило повідомлення про замінування приміщення через що робота комісії була повністю зупинена. В результаті ж рішення про повторний підрахунок голосів районною в місті ТВК було скасовано в судовому порядку. В інших чотирьох ТВК процес встановлення підсумків голосування не був настільки напруженим, хоча і супроводжувався поодинокими процедурними порушеннями з боку ТВК, наприклад: скасування рішення про повторний підрахунок голосів на одній із ВД Приморського району міста.

- Після голосування 25 жовтня 2020 року зміни в складі Одеської міської ТВК не відбувались. Під час встановлення підсумків голосування 28 жовтня було прийнято рішення про заміну двох членів в Малиновській районній в місті Одеса ТВК.

В той самий час масштабні заміни в міській та районних в місті ТВК відбувались після встановлення результатів голосування, в безпосередній близькості до дати повторного голосування. 10 листопада було зроблено масштабні заміни в складі чотирьох районних в місті ТВК, замінено третину складу трьох районних в місті ТВК (по 6 членів в Київській, Малиновській, Приморській ТВК та 5 членів в Суворівській міській ТВК). Окрім того, заміни в складі районних в місті ТВК також відбулись 12 та 13 листопада. 12 листопада у Київській районній ТВК замінили чотирьох членів комісії, у Приморській районній ТВК – двох, у Суворовській районній ТВК – також двох. Постановою Одеської міської ТВК від 13 листопада у Київській районній ТВК замінили двох членів комісії, у Малиновській районній ТВК – трьох, у Приморській районній ТВК – одного, у Суворовській районній ТВК – сімох.

Відбулись масштабні заміни і в складі Одеської міської ТВК. 10 листопада було замінено чотирьох членів Одеської міської ТВК, включаючи секретаря комісії. Окрім того, 14 листопада було замінено голову територіальної виборчої комісії, секретаря ТВК та ще одного члена комісії. 15 листопада голова комісії знову була замінена: на посаду знову була призначена особа, повноваження якої були достроково припинені у зв'язку із внесенням подання про заміну 14 листопада.

- Одеська міська ТВК та чотири районні в місті ТВК не обмежують осіб, які мають право бути присутніми на засіданнях без дозволу та запрошення комісій в цьому праві.

З іншого боку, в період між останнім тижнем перед днем голосування 25 жовтня та повторним голосуванням на виборах Одеського міського голови погіршився стан роботи з оприлюдненням рішень Одеської міської ТВК та забезпеченням доступу до виборчої документації суб'єктів виборчого процесу. Так, Одеська міська ТВК припинила оприлюднювати на стенді інформаційних матеріалів комісії прийняті рішення. Останні оприлюднені постанови комісії датовані 19 жовтня. Оприлюднюються прийняті рішення комісії на сайті Одеської міської ради, на якому для інформування про роботу комісії виділено окремий розділ. Втім рішення комісії в останні тижні виборчого процесу оприлюднюються нерідко із запізненням в декілька днів без додатків до них, або ж додатки до рішень оприлюднюються із значним запізненням. Наприклад, Постанова №303 від 06.11.2020 "Про затвердження аналізу остаточних звітів про надходження та використання коштів виборчого фонду місцевих організацій політичних партій, кандидатів в депутати Одеської міської ради та кандидатів на посаду Одеського міського голови" оприлюднена на сайті міської ради без додатків до 66 додатків неї (1-66). Показово, що отримати доступ до відповідних додатків не вдалось спостерігачам і безпосередньо в самій комісії. В частині забезпечення публічного характеру роботи комісії свідченням недотримання цього принципу з боку комісії є й відмова надавати

інформацію про відкриті кандидатами та місцевими організаціями партій рахунки виборчих фондів, або ж про звіти організації партій, кандидатів в депутати та кандидатів на посаду Одеського міського голови, які подали проміжні та фінальні звіти про надходження коштів на рахунки виборчих фондів та їх витрати.

Районні місті територіальні виборчі комісії свої рішення на сайті Одеської міської ради не оприлюднюють. Єдиними документами, що затверджували ці ТВК за період між голосуванням 25 жовтня та повторним голосуванням є протоколи про підсумки голосування на виборах депутатів Одеської міської ради та Одеського міського голови. Зазначені документи оприлюднені на стендах відповідних районних в місті ТВК.

- В цілому в організації поточної діяльності міської та районних в місті ТВК відсутні явні ознаки проблем з відвідуванням засідань членами комісій, ухиленням від виконання обов'язків чи вкрай низького рівня компетентності членів комісій. З іншого боку найбільш показовим прикладом ігнорування виборчих процедур є призначення дати повторного голосування Одеською міською ТВК зі строком для виконання всіх процедур перед повторним голосуванням в десять днів. Маловірогідним є той факт, що комісії не було відомо про строки виготовлення виборчих бюлетенів для повторного голосування. Протягом всього виборчого процесу комісія не демонструвала явних ознак вкрай низького рівня компетентності її членів. З іншого боку, на попередніх етапах виборчого процесу комісія вже приймала рішення з явними ознаками порушень виборчого кодексу, що було встановлено судом та Центральною виборчою комісією.
- Враховуючи низький рівень виконання базових вимог щодо протиепідемічних заходів, затверджених постановами Кабінету Міністрів України та Центральної виборчої комісії, можна сказати, що відповідні заходи майже не мали впливу на порядок організації роботи комісій.

Міська та чотири районні в місті ТВК поверхнево дотримують вимог щодо протиепідемічних заходів під час організації виборів та, зокрема, повторного голосування. В усіх ТВК наявні дезінфектори, а також урни для утилізації використаних засобів індивідуального захисту. З іншого боку, в жодній комісії температурний скринінг та опитування на предмет наявності ознак гострих респіраторних захворювань всіх, хто відвідує приміщення ТВК, не здійснюється. Вимога щодо носіння захисних масок або респіраторів виконується поверхнево: далеко не всі члени комісії дотримуються цієї вимоги, не відбувається також і контролю щодо носіння засобів захисту і всіма, хто відвідує відповідні комісії.

- Основною проблемою в виготовленні виборчих бюлетенів Одеською міською ТВК є недотримання строків, встановлених Виборчим кодексом, в цьому процесі. Міська ТВК 5 листопада призначила повторне голосування на 15 листопада.

Виходячи з цього рішення виборчі бюлетені мали бути виготовлені підприємством-виготовлювачем 4 листопада, а 5 листопада міська ТВК мала отримувати виготовлені

виборчі бюлетені. Не пізніше, ніж 10 листопада міська ТВК на своєму засіданні мала передати виборчі районним в місті ТВК. Обидві події станом на 10 листопада не відбулись. Втім, передача виборчих бюлетенів районним в місті ТВК відбувалась 11 листопада.

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучаться короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих діляниць та захищають виборчі права громадян.

Довідково: Спостереження ОПОРИ спрямоване на незаангажовану оцінку процесу підготовки та проведення виборів, сприяння чесним та вільним виборам, попередження порушень. **Громадянська мережа ОПОРА** проводить масштабну кампанію спостереження за черговими місцевими виборами, які відбудуться 25 жовтня. До спостереження залучено **188 спостерігачів** по всій країні, а в день голосування до них долучатся короткотермінові спостерігачі. Крім того, ОПОРА також моніторить використання бюджетних ресурсів у цілях непрямої агітації, а громадські омбудсмени досліджують вільний доступ до виборчих дільниць та захищають виборчі права громадян.